

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	xi
Abstract	xiii
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	xv
สารบัญตาราง	xviii
สารบัญคำย่อ	xix
สารบัญเอกสารกฎหมายระหว่างประเทศ.....	xxii
สารบัญรัฐธรรมนูญและกฎหมายของต่างประเทศ.....	xxx
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.3 ขอบเขตการศึกษาของโครงการวิจัย	6
1.3.1 ศึกษาและวิเคราะห์กรอบกติการะหว่างประเทศ	6
ที่เกี่ยวกับสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทย	
นำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ	
1.3.2 วิเคราะห์การคุ้มครองและรับรองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม.....	7
ภายใต้รัฐธรรมนูญของไทย	
1.3.3 ศึกษาเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม.....	7
ของต่างประเทศในระบบกฎหมายแบบ Civil Law และ	
ระบบกฎหมายแบบ Common Law	
1.3.4 เสนอแนวทางปรับปรุงการคุ้มครองและรับรองสิทธิ	8
ด้านสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญไทยให้มีผลในทางปฏิบัติ	
ได้อย่างแท้จริง	
1.4 สมมติฐานการวิจัย	8
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย.....	8
1.6 โครงสร้างงานวิจัย.....	9

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 2 หลักและทฤษฎีสิ่งแวดล้อมในกฎหมายระหว่างประเทศ	11
2.1 บทนำ	11
2.2 ภูมิหลัง.....	12
2.2.1 การพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Economic Development)...	12
2.2.2 การพัฒนาคน (Human Development).....	15
2.2.3 การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable	17
Development)	
2.3 หลักการพื้นฐานของกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ.....	25
2.3.1 หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเหนือทรัพยากร.....	25
ธรรมชาติ	
2.3.2 หลักการกระทำเพื่อป้องกัน.....	26
2.3.3 หลักการป้องกันล่วงหน้า.....	28
2.3.4 หลักความรับผิดชอบของผู้ก่อมลพิษ	30
2.3.5 หลักความรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่าง	32
2.3.6 หลักความร่วมมือ	35
2.4 สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่รับรอง	36
ในกฎหมายระหว่างประเทศ	
2.4.1 สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี	36
2.4.2 สิทธิในเรื่องความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม.....	41
2.4.3 สิทธิสตรีและเยาวชน	43
2.4.4 สิทธิของชนพื้นเมืองและชุมชน	44
2.5 บทสรุป	46
บทที่ 3 รัฐธรรมนูญกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม	49
ของไทย	
3.1 บทนำ	49
3.2 ความเป็นมาของสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญไทย	50
3.2.1 รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517	51

สารบัญ

หน้า

- 3.2.2 รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2519 53
- 3.2.3 ธรรมนูญการปกครองปี พ.ศ. 2520 53
- 3.2.4 รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2521 54
- 3.2.5 ธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2534 และรัฐธรรมนูญ 54
(ฉบับถาวร) พ.ศ. 2534
- 3.2.6 รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญ 55
(ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549
- 3.3 บทบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายใต้รัฐธรรมนูญ 58
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
 - 3.3.1 สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร..... 60
 - (1) ผู้ทรงสิทธิ 61
 - (2) ขอบเขตแห่งสิทธิ 62
 - (3) ประเภทของข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ 63
 - 3.3.2 สิทธิการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมของรัฐ..... 64
 - (1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน 64
 - (2) การมีส่วนร่วมในระดับรัฐ 66
 - (3) การมีส่วนร่วมระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น 67
 - 3.3.3 สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม 68
 - (1) สิทธิในการร้องทุกข์ 69
 - (2) สิทธิในการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อม 69
 - 3.3.4 สิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่นและท้องถิ่นดั้งเดิม 70
 - (1) สิทธิชุมชน 71
 - (2) สิทธิชุมชนท้องถิ่น 72
 - (3) สิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม 73
 - 3.3.5 สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา 75
 - (1) องค์กรความรู้ใหม่ 76
 - (2) องค์กรความรู้ดั้งเดิม 80

สารบัญ

	หน้า
3.3.6	แนวนโยบายขั้นพื้นฐานของรัฐ..... 81
	(1) แนวนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม..... 82
	(2) แนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์..... 85
3.3.7	หลักการของกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ 85
	ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550
	(1) หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนในรัฐธรรมนูญ..... 86
	(2) หลักความร่วมมือ 87
3.4	ประเด็นปัญหาการบังคับใช้สิทธิด้านสิ่งแวดล้อมและ 88
	แนวคำตัดสินของศาลไทย
3.4.1	ปัญหาทบทวนมติของกฎหมาย..... 89
3.4.2	ปัญหาการบังคับใช้สิทธิด้านสิ่งแวดล้อม..... 91
	โดยองค์กรบังคับใช้
3.4.3	ความสัมพันธ์ของรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่นๆ..... 93
	ที่เกี่ยวข้อง
3.5	การตราทบทวนมติด้านสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ 95
	และความจำเป็นในการสร้างบรรทัดฐานการพิจารณาคดี
	เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
3.5.1	การปรับใช้บทบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อมรัฐธรรมนูญ 95
	ฉบับเดิม
3.5.2	การยกเลิกบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง 96
3.5.3	การยกระดับบทบัญญัติที่เป็นแนวนโยบายให้เป็นสิทธิ.... 97
3.5.4	การอนุวัติหลักการของกฎหมายสิ่งแวดล้อม 98
	ระหว่างประเทศมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในเพิ่มเติม
3.5.5	ความจำเป็นในการสร้างบรรทัดฐานการพิจารณาคดี..... 99
	เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
3.6	บทสรุป 100

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 การปรับใช้สิทธิด้านสิ่งแวดล้อมสากลในระบบกฎหมายหลัก.....	102
4.1 บทนำ	102
4.2 พื้นภูมิและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ.....	103
4.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปฏิวัติ	104
ในอังกฤษ	
4.2.2 การประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1776... 107	107
4.2.3 การปฏิวัติฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1789	109
(1) ระบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ	109
(ค.ศ. 1789-1791)	
(2) สมัยสาธารณรัฐที่ 1 (ค.ศ. 1792-1795).....	110
(3) สมัยจักรวรรดิที่ 1 (ค.ศ. 1799-1848).....	111
(4) สมัยสาธารณรัฐที่ 2 (ค.ศ. 1848-1851).....	112
(5) สมัยจักรวรรดิที่ 2 (ค.ศ. 1852-1870).....	113
(6) สมัยสาธารณรัฐที่ 3 (ค.ศ. 1870-1940).....	113
(7) สมัยสาธารณรัฐที่ 4 (ค.ศ. 1946-1958).....	114
(8) สมัยสาธารณรัฐที่ 5 (ค.ศ. 1958 ถึง ปัจจุบัน).....	114
4.3 การปรับใช้หลักและแนวคำตัดสินของศาลในระบบ	116
กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System)	
4.3.1 กลุ่มประเทศต้นแบบ.....	117
(1) สหราชอาณาจักร (United Kingdom).....	117
(2) สหรัฐอเมริกา (United States of America)	119
4.3.2 กลุ่มประเทศในเครือจักรภพ (Commonwealth).....	128
(1) แคนาดา (Canada).....	129
(2) ไอร์แลนด์ (Republic of Ireland)	129
(3) ออสเตรเลีย (Australia).....	130
(4) นิวซีแลนด์ (New Zealand).....	131
(5) อินเดีย (Republic of India).....	131

สารบัญ

	หน้า
(6) สิงคโปร์ (Republic of Singapore).....	132
(7) ฮ่องกง (Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China)	133
(8) แอฟริกาใต้ (Republic of South Africa).....	135
4.3.3 ศาลสิ่งแวดล้อมของประเทศออสเตรเลีย	138
4.4 การปรับใช้หลักและแนวคำตัดสินของศาลในระบบกฎหมาย... 138	
ลายลักษณ์อักษร (Civil Law System)	
4.4.1 กลุ่มประเทศ Civil Law ต้นแบบ: ฝรั่งเศส	139
และเยอรมัน	
(1) ฝรั่งเศส (France).....	139
(2) เยอรมัน (Germany).....	143
4.4.2 กลุ่มประเทศที่ปรับใช้ระบบกฎหมายตาม	145
ประเทศต้นแบบ	
(1) สเปน (Spain)	145
(2) เนเธอร์แลนด์ (The Netherlands).....	146
(3) โปรตุเกส (Portugal)	147
(4) ตุรกี (Republic of Turkey).....	150
(5) ญี่ปุ่น (Japan).....	151
4.4.3 ระบบกฎหมาย Civil Law ในประเทศแถบ	152
สแกนดิเนเวีย	
4.4.4 กลุ่มประเทศ Civil Law ที่มีการผสมผสาน	154
แนวคิดแบบ Socialist	
(1) สาธารณรัฐประชาชนจีน (People's Republic....	154
of China)	
(2) รัสเซีย (The Russian Federation).....	156
4.5 บทสรุปแนวทางการปรับใช้หลักและคำตัดสินของศาล.....	157
ในระบบกฎหมายหลักและเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายไทย	

สารบัญ

หน้า

บทที่ 5 แนวทางในการรับรองและคุ้มครองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมภายใต้... 160

รัฐธรรมนูญไทย

5.1 บทนำ 160

5.2 แนวทางการรับรองและคุ้มครองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม 160

5.2.1 การแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อรองรับสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม ... 161

5.2.2 การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ..... 162
เพื่อรองรับสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม

5.2.3 การสร้างระเบียบปฏิบัติราชการของศาลรัฐธรรมนูญ.... 164
(Working Procedure) เพื่อรองรับสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม

5.3 เสนอแนะแนวทางในการรับรองและคุ้มครองสิทธิด้าน..... 167
สิ่งแวดล้อมภายใต้รัฐธรรมนูญของไทย

5.3.1 การตราบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับ 167
สิ่งแวดล้อม

(1) สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี..... 167

(2) สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ..... 168

(3) สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม..... 168

(4) สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา..... 169

(5) สิทธิชุมชน..... 170

(6) แนวนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม..... 171

(7) หลักการพื้นฐานของกฎหมายสิ่งแวดล้อม 172
ที่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

5.3.2 กรอบและบรรทัดฐานในการสร้างระเบียบ..... 173
ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญและบทบัญญัติของกฎหมายกฎหรือข้อบังคับ
ที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ

(1) ประเด็นการกำหนดกรอบและขอบเขตของ..... 174
อำนาจศาลตามรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

	หน้า
(2) สร้างความชัดเจนเกี่ยวกับเขตอำนาจ	174
ศาลรัฐธรรมนูญ	
(3) แนวปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	175
5.4 บทสรุป	176
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	177
6.1 รัฐธรรมนูญกับสิ่งแวดล้อม: ข้อจำกัดของบทบัญญัติ.....	179
กฎหมายและองค์การบังคับใช้ของไทย	
6.2 การปรับใช้หลักว่าด้วยสิ่งแวดล้อมสากลในระบบ	181
กฎหมายหลักกับระบบกฎหมายไทย	
6.3 แนวทางการคุ้มครองและรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานด้าน.....	184
สิ่งแวดล้อมให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ	
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.	186
(ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยสิ่งแวดล้อม)	
ร่างข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีวินิจฉัยบทบัญญัติแห่ง	192
รัฐธรรมนูญและบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับที่ขัด	
หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ...	
บรรณานุกรม	195
ภาคผนวก : คำพิพากษา/คำวินิจฉัยคดีสิ่งแวดล้อม	205

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ปวีศร เลิศธรรมเทวี หัวหน้าคณะผู้วิจัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง รัฐธรรมนูญกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน
ด้านสิ่งแวดล้อม.- กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2558.

392 หน้า.

1. กฎหมายสิ่งแวดล้อม.
2. รัฐธรรมนูญ--แง่สิ่งแวดล้อม. I. ชื่อเรื่อง.

344.046

ISBN 978-974-7725-95-7

เลขหมู่ 344.046
 ๒493
 2558 ๑ 891
 เลขทะเบียน
 วันที่ 14/ส.ค. 2559

116187

ชื่อหนังสือ

รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง รัฐธรรมนูญกับการรับรองและ
คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม

ปีที่พิมพ์

สิงหาคม 2558

จำนวนพิมพ์

500 เล่ม

เจ้าของ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
 (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์) เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ
 แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
 โทรศัพท์ 0-2141-7777 โทรสาร 0-2143-9500
www.constitutionalcourt.or.th

ด้วยอภินันทนาการ
 จาก
 ศาลรัฐธรรมนูญ

ดำเนินการจัดทำโดย

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ

สถาบันรัฐธรรมนุญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

พิมพ์ที่

บริษัท ธนาเพรส จำกัด

9 ซ.ลาดพร้าว 64 แยก 14 ถ.ลาดพร้าว แขวงวังทองหลาง
 เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทร. 0-2530-4114 โทรสาร 0-2108-8951

E-mail: tanapress@gmail.com